

Упутство за писање драмског текста

Алиса у земљи сунца, ветра и воде

Драмски текст је намењен извођењу на сцени. Он треба да публици прикаже одређене догађаје и ликове и њихов међусобни однос.

Драмска радња има три главна дела:

- уводни део у коме се публика упознаје са ликовима и темом,
- заплет у коме се ликови сукобљавају,
- разрешење сукоба.

Пре писања текста треба да смислите шта желите да прикажете у свом тексту и какви ће бити ликови које приказујете. Шта је тема текста и зашто га пишете? Да ли ће ликови решавати неку мистерију, или личне проблеме, да ли ће доживети авантуре?

Такође, размотрите следећа питања:

- Како ћете започети прву сцену?
- Како ће се публика упознати са ликовима и темом?
- Где ће се дешавати радња и када?
- Ко ће бити главни јунак, а ко остали јунаци?
- У чему ће се састојати заплет, сукоб?
- Какво је основно расположење у драми (драма, трагедија комедија)?

У даљем току драме веома је важно да смислите добру причу.

Очекују вас следећа питања:

- Како ће се одвијати радња током представљања сукоба?
- Одредите који тренутак покреће радњу и води до главног сукоба.
- Шта онда ради главни јунак?
- Шта раде остали јунаци?
- Какав је однос међу јунацима?
- Како ћете разрешити сукоб? Да ли ће бити срећан крај?
- Шта ће главни јунак остварити (добити) на крају драме?

Кад одговорите на сва питања, спремни сте да напишете драму!

Додатна упутства

Драмски текст који ћете писати треба да буде кратак – његово извођење треба да траје десетак минута.

Задати елементи:

- Основна прича треба да буде као у роману „Алиса у земљи чуда“, дакле, девојчица заспи и сања да је отишла у неку чудну земљу.

- Земља у коју одлази је земља сунца, ветра и воде. У њој Алиса среће обновљиве изворе енергије и још неке друге становнике и са њима разговара.

- Кроз дијалог становника те земље и Алисе треба да испричате оно што сте научили о обновљивим изворима енергије.

- Одредите ликове и заплет. Поделите радњу на сцене и одредите где се дешавају.

Почните са писањем!

Напомена: Упутство је настало на основу лекција у електронском курсу [Библиотека](#), који се налази на веб страни [Супер учење](#). Аутор лекција је библиотекар Слађана Галушка. Лекције су намењене ученицима и наставницима.

Ученици IV₄ су користили штампану варијанту током школске 2017/2018. године када су драматизовали прозни текст. Представљамо и ширу варијанту упутства.

Израда драмског текста

Питања за размишљање и упутство за израду драмског текста

Публика или само драматизација?

Прво питање које треба разматрати је да ли ће се текст који треба прилагодити драмској форми, користити и за постављање на сцену или не. Играње пред публиком је додатни захтев, али може бити и изазов, игра и забава. Важно је и коме би била намењена представа и у којој прилици, какво је интересовање публике за одређену тему и врсту извођења. Наравно, ако се одлучите и за извођење представе, потребно је и време за припрему свих елемената успешне представе.

Драматизација текста или израда грађе за сценско извођење?

Прозни текст можете драматизовати користећи само дати садржај. Али, можете, уз машту и импровизацију, саставити грађу за сценско извођење тако да књижевни текст прилагодите потпуно другој ситуацији.

Како да прича постане драмски комад?

Драматизација значи да текст треба прерадити тако да добије драмску структуру, а то значи да има заплет - сукоб, дијалоге и разрешење сукоба. Ако је прича дугачка, треба је скратити, али тако да остану главни делови заплета, карактеризација ликова и порука. Ако се драматизује прозни текст који нема само дијалогски облик, изоставите описе и акције које се у учioniци/сцени не могу извести, текст се може мењати, прилагођавати и надограђивати, допуштено је и увођење ликова који нису у књижевном делу.

Анализирајте причу, разговарајте са наставником о особинама ликова, околностима и порукама које прича носи, тако ћете продубити разумевање текста и учествовати у изради сценарија/драмског комада.

Можете се поделити у групе и разрађивати поједине елементе сценарија. За рад у једном одељењу или групи, то је одлична прилика да сви добију задужење, не морају сви глумити, неки могу писати дијалог, а неки ће уређивати и осмишљавати сцену.

Направите белешке о свим ликовима (изглед), простору у коме се крећу, костимима у којима се појављују, предметима које користе, звуцима који се могу чути.

Истражите и креативно се изражавајте и дајте своје сугестије како одређену идеју реализовати. Креирајте и режирајте заплет, одговарајући на питања:

- И шта се после десило?
- Са којим се проблемом суочава лик?
- Како бисмо ми решили овај проблем?
- Шта је идеја будућег дела и шта желимо постићи?

Драматизација се дешава кроз причање и препричавање, анализу текста, приче. Одређују се битне реченице које изговарају ликови и наратор, као и емоције карактеристичне за сваки лик које треба да се одглуме. Свака прича може да се адаптира за слушаоце/гледаоце, било да се исказује вербално, покретима, опонашањем звукова природе, оглашавањем карактеристичних звукова животиња...

Ако има више прича које су кратке и имају заједничког јунака, можете везати неколико њих у једну целину, а да свака прича задржи своју самосталност. Колико ће прича бити повезано, зависи од времена колико вам је на располагању. Приче се у целину могу повезати помоћу наратора који их обједињује.

Током израде сценарија може се осавременити изворни текст и прилагодити савременом тренутку. Предложите начин на који ће се текст изменити, или прилагодити другом тренутку, околностима, ситуацији, простору...

Кад завршите сценарио, водите рачуна да садржи све важне елементе: аутор (аутори), ликови, место и време дешавања радње. Ако се прави представа, онда се наводе и глумци који тумаче улоге, режисер, сценограф, костимограф и сви други учесници у реализацији.

Припрема представе

Избор драмског облика

Да ли ће се ученици појавити на позорници, да ли ће користити маске, или ћете изводити луткарску представу? Колико ликова ће бити у драми, колико ће трајати извођење? Можда размишљате о комаду са играњем, или мјузиклу?

Ако су ученици млађег узраста и невешти у глуми, текст треба да је кратак и са мало дијалога. Ако су ученици старији и имају искуства у сценском извођењу, текст може бити дужи – драмски комад са више ликова и необичним заплетом и током, са музичким, плесним и разним другим елементима.

Подела улога

Када смо осмислили текст и имамо сценарио, следи веома важан задатак – подела улога. Од добре поделе улога зависи успех представе. Без обзира на њихову претходну припрему, ученици нису професионални глумци и зато је важно да улога одговара њиховим природама и њиховим енергијама. Ако улога одговара њима самима, онда је пола посла урађено. Потребно је још да разумеју лик и науче текст и кретње.

Најбоље је да су учесници у изради сценарија и глумци, који ће у процесу драматизације учити текст, градити ликове, разумети њихове поступке и осмишљавати кретање. Али, глумци могу бити и ученици који не раде на сценарију и који ће са сценаристима сарађивати током припрема улога. Добро је приликом прве поделе оставити дупле улоге, тј. замену за неке ликове. У случају да ученик који је добио улогу не успева да постигне током вежби тај лик, треба га заменити, али га свакако треба оставити у представи са неким мање захтевним ликом, или другачијим ликом. Ово је важно имати у виду, јер када уђу у екипу која глуми и уложе труд, тешко им је да је напусте и осећају то као неправду.

Читалачке пробе, сценариста и режисер

Након поделе улога следе читалачке пробе. Током ових проба осим што ученици увежбавају течно и природно читање, наставник разговара са њима о непознатим речима којих може бити у тексту, о поступцима ликова. То је неопходно за потпуно разумевање текста и лика.

Када су ученици научили да читају текст са одређеним подтекстом и природно као да је потекао из њихове мисли, уче текст напамет, а онда се увежбава кретање на сцени. У овој фази усклађују се научени говор и кретње.

Добро научен текст основа је за слободно кретање на сцени, али још приликом припремања представе ученици треба да се навикавају да заборављање текста не сме да омете радњу која се дешава на сцени. У том случају они морају да се сналазе и импровизују, што им неће бити тешко када им је лик који глуме потпуно јасан. Кретње на сцени треба да су изражајне и јасне, како је већ уобичајено у позоришту. Њих осмишљава наставник и ученици, али је добро искористити и спонтане кретње ученика које се током вежби дешавају. У овој фази припреме уводи се и музика која ће бити коришћена на представи.

Ако се током проба покаже да неки делови комада нису усклађени или нешто недостаје, не плашите се да измените или прилагодите сценарио. Такве измене треба што пре урадити да би ученици лакше учили текст.

Како пробе одмичу глумци улазе све дубље у ликове и поједине сцене и дијалози могу бити тешки за извођење. Наставник може да подсети ђаке шта је најважније у тексту, шта треба да покаже одређени лик и да им помогне да реше дилеме у игрању одређене улоге.

Музика, костими, светло, сцена

Музика је снажан емотивни покретач и када је год то могуће треба користити њену покретачку снагу која свако сценско извођење чини потпунијим и ефектнијим. Приликом извођења прозних врста или других дела пожељно је убацити и савременију музику, а предлози ученика у том сегменту, као и у свим другим сегментима, увек су добродошли. Светлосни ефекти стварају одређену атмосферу и чине целу причу професионалнијом.

На живост и аутентичност сцене увек добро делују и костими. На овај начин, осим глумаца у представу или кратку форму, укључују се и ученици који ће бити задужени за снимање и пуштање музике, затим реквизитери тј. ученици који ће водити рачуна о реквизитима током и након представе, костимографи, сценографи, шминкери итд. Дакле, сви они који не глуме, а имају друге афинитете или желе да буду део тима који наступа, могу се укључити. Костиме треба набавити, или направити на време, за сваког ученика. Сцена се може израдити од једноставних материјала, цртежа, паноа, школског намештаја. Ту се на најбољи начин испољава креативност ученика. Ако имате одговарајући буџет, сцена и костими могу бити разноврснији.

Време је за представу

Кад ученици науче текст и обуку костиме, остаје само трема као проблем који треба решити. Можете да разговарајте сви заједно о току костимиране пробе, наставници треба да подрже ђаке и ако погреше и да их охрабре да наставе. Цела екипа треба да буде позитивна и насмешена, носите сценарио са собом и делите савете за добро расположење. Припремите постер или плакат за представу. Најавите велики догађај у школи и месту. Направите флајер у електронском облику и поставите га на сајт школе. Штампajte га пред премијеру и поделите ученицима, наставницима и гостима као позивницу. Пронађите добар фото-апарат и камеру и снимите представу.

Премијера

Пошто је све одлично прошло, направите прославу, време да се цела екипа почасте колачима и добије похвале за уложени труд. Онда заједно напишите утиске о току рада на пројекту и вреднујте га у чланку за школски лист под називом „Од приче до представе“.

Вреднујте рад свих учесника и прогласите најуспешније, истакните најпре све оно што је било добро (дијалози, сцене, глума, покрет и др.), а затим и недостатке у раду. Разговарајте о премијери са гледаоцима, ученици (извођачи и гледаоци) могу да имају и додатни задатак - да напишу вест, извештај и репортажу о представи.

А, онда, пронађите нову причу за драматизацију.